

Taaladvies

Is het 'u hebt' of 'u heeft'?

Beide vormen zijn mogelijk, maar 'u hebt' heeft de voorkeur. Het persoonlijk voornaamwoord u is afgeleid van de beleefde aanspreekvorm uwe edelheid (het bezittelijk voornaamwoord uw hoorde vroeger bij gij), en u was vroeger dan ook een derde persoon. Daarbij hoorde natuurlijk een werkwoordsvorm voor die derde persoon: 'u heeft', 'u is', 'u zal' (vergelijk: 'hij heeft', 'hij is', 'hij zal'). Tegenwoordig wordt u echter gezien als de beleefdheidsvorm van de tweede persoon (je/jij en jullie). Dat pleit voor een werkwoordsvorm die daarmee in overeenstemming is: 'u bent', 'u hebt', 'u zult', 'u kunt', 'u wilt' (net als 'jij bent', 'jij hebt', 'jij wilt', etc.).

Wanneer gebruikt u hen en wanneer hun?

Hen wordt gebruikt als het lijdend voorwerp van de zin is ('Ik zie hen') of als er een voorzetsel voor staat ('Voor hen is dit moeilijk'); hun wordt gebruikt als het meewerkend voorwerp is ('Ik heb hun een boek gegeven'), en hun is tevens het bezittelijk voornaamwoord ('Dat is hun boek'). Het is niet altijd makkelijk te bepalen of iets een lijdend of een meewerkend voorwerp is. Een meewerkend voorwerp is meestal te vervangen door 'aan hen' of 'voor hen' (en soms 'bij hen' of 'van hen'). Uitgebreide uitleg én een lijst met honderden hun/hen twijfelgevallen staan op de website: www.onzetaal.nl/advies/hunhen.html.

Is het 'wordt lid' of 'word lid'?

Juist is: 'word lid'. De gebiedende wijs is altijd gelijk aan de eerste persoon enkelvoud (in dit geval: (ik) word). Ook als een groep mensen aangesproken wordt, bevat de gebiedende wijs geen t. Dus: 'Jongens, werk eens door', 'Word lid van Onze Taal'. De vorm 'stam + t' komt alleen voor in formeel taalgebruik en in enkele vaste verbindingen (als het meerdere personen betreft): 'Bezint eer ge begint', 'Komt allen tezamen'.

Komt er een tussen-nin koste(n)loos, ape(n)rots en gedachte(n)gang?

Het is apenrots, kosteloos en gedachtegang. De hoofdregel voor de tussen-n is: schrijf een n in een samenstelling als na het eerste deel een e-klink wordt gehoord én als dat deel uitsluitend een meervoud op een n heeft. Apenrots voldoet aan die hoofdregel. Het woorddeel ape- krijgt echter geen n als het als versterkend voorvoegsel wordt gebruikt: apetrots is niet de trots van een aap, maar betekent 'heel erg trots'. Kosteloos wordt zonder n geschreven omdat dit een afleiding is en geen samenstelling; de tussen-n-regels gelden alleen voor samenstellingen. Gedachte heeft twee meervouden (op -n en op -s) en eindigt bovendien op een toonloze e. Daarom komt na dit woord in een samenstelling geen n: gedachtegang. Dat het om meerdere gedachten kan gaan, is bij de nieuwe spellingregels niet van belang.

Waar komen de spaties in ik ga er()van()uit en ik vertrouw er()op?

Het is ik ga ervan uit en ik vertrouw erop. Het bijwoord er, hier, daar of waar wordt vastgeschreven aan het voorzetsel dat erachter staat (ervan, daarop, hieronder, waarmee etc.), maar een voorzetsel dat onderdeel is van een werkwoord, mag niet vast aan andere 'kleine woordjes'. In het genoemde voorbeeld gaat het om het werkwoord uitgaan (de constructie is: uitgaan van iets). Het voorzetsel uit is onderdeel van dit werkwoord en mag daarom niet aan andere voorzetsels of bijwoorden worden verbonden.

Taaladvies

Bij ik vertrouw erop gaat het niet om het werkwoord opvertrouwen, maar om vertrouwen op. Het voorzetsel op is dus geen onderdeel van het werkwoord en mag daarom wél worden vastgeplakt aan (in dit geval) het bijwoord er. Of een voorzetsel onderdeel van het werkwoord is, hangt af van de betekenis. Vaak moet een woordenboek uitkomst bieden. Op de website van Onze Taal staan een aantal veelvoorkomende combinaties: www.onzetaal.nl/advies/ervanuit.html.

Wanneer zijn ten()slotte en ten()minste één woord en wanneer twee woorden?

Ten slotte en ten minste worden als twee woorden geschreven in de (letterlijke) betekenis 'tot slot' en 'op z'n minst': 'Ten slotte wil ik erop wijzen dat ten minste tien werknemers beloond zullen worden.' We schrijven tenslotte aan elkaar in de betekenis 'per slot van rekening, immers': 'Het is tenslotte de verjaardag van Schoevers'; tenminste is één woord in andere betekenissen dan 'op z'n minst', bijvoorbeeld 'althans': 'Neem m'n boek vanavond mee, als je tenminste nog komt'; of: 'Daar heb je tenminste wat aan!'

Wat is het nadrukteken: wèl of wél?

Het nadrukteken is altijd het teken ' (hetzelfde als het accent aigu in bijvoorbeeld café). Op een combinatie van twee of meer klinkers staan twee nadruktekens. Juist is dus: wél, jé van hét, níét.

Waar komen de hoofdletters in 'mevrouw drs. van vliet-de vries'?

Juist is: 'mevrouw drs. Van Vliet-de Vries'. Behalve aan het begin van een zin krijgen aanduidingen als mevrouw en (afgekorte) titels nooit een hoofdletter. Tussenvoegsels bij namen, zoals van en de, krijgen een kleine letter als er een voorletter, een voornaam of een adellijke titel (of een combinatie daarvan) aan voorafgaat: 'M.J. de Vries', 'M. gravin van Bylandt'. Als er geen voornaam, achternaam, voorletter etc. voor het tussenvoegsel staat, krijgt het tussenvoegsel een hoofdletter: 'mevrouw Van Vliet', drs. De Vries.

Moet je enkelvoud of meervoud gebruiken in 'De medewerkers wordt/worden om begrip gevraagd'?

Juist is: 'De medewerkers wordt om begrip gevraagd.' 'De medewerkers' is hier meewerkend voorwerp; u kunt het vervangen door 'aan de medewerkers'. Of het meewerkend voorwerp enkel- of meervoudig is, heeft geen invloed op de persoonsvorm. De bovenstaande zin bevat geen onderwerp, en in zulke gevallen staat de persoonsvorm in de derde persoon enkelvoud.

Gebruik je zijn of haar in de zin 'Het bedrijf heeft zijn/haar koers gewijzigd'?

Juist is: 'Het bedrijf heeft zijn koers gewijzigd.' Bedrijf is een onzijdig woord: het wordt gecombineerd met het lidwoord het. Bij zulke woorden hoort altijd het bezittelijk voornaamwoord zijn. Uitzonderingen zijn het-woorden die een vrouwelijk persoon (of dier) aanduiden; in dat geval gaat het biologische geslacht voor: 'Het meisje en haar fiets'. De antwoorden op deze en vele honderden andere taalvragen zijn te vinden op de website van het Genootschap Onze Taal: www.onzetaal.nl (onder het kopje 'Advies').